

Alles hangt af van Poetin

Jan Limbeek

In het afgelopen jaar is het vertrouwen van de Russen in praktisch alle maatschappelijke en politieke instituten verminderd of sterk verminderd, zo laat een opinieonderzoek van het onafhankelijke Levada Centrum* zien. Behalve in president Vladimir Poetin. De stabiliteit van Rusland is grotendeels van hem afhankelijk.

Het vertrouwen is nog redelijk op peil gebleven in de instituten die de Russen traditioneel vertrouwen: de president, het leger en de staatsveiligheidsdiensten.

Daarentegen is er sprake van een wezenlijke afname van het vertrouwen in politieke instellingen als de regering (26 procent in 2016 tegen 45 procent in 2015), de Doema (22 procent tegen 40 procent) en het regionale gezag (23 tegen 38). In deze politieke instellingen is het vertrouwen van de bevolking inmiddels lager dan in 2013, vóór de annexatie van de Krim.

Tabel 1 In welke mate verdienen de volgende instituten uw vertrouwen? (% respondenten)

De onderstaande instituten vertrouw ik:	Volledig	Gedeeltelijk	Helemaal niet	Moeilijk te zeggen
President	74	16	6	4
Leger	60	21	9	10
Staatsveiligheidsdiensten	46	27	11	16
Kerken, religieuze organisaties	43	26	12	19
Pers, radio, televisie	27	46	17	11
Regering	26	44	26	5
Federatieraad (Hogerhuis)	24	38	21	17
Openbaar Ministerie	24	38	19	19
Politie	24	44	21	11
Regionale machtsorganen	23	43	25	9
Doema	22	46	25	25
Plaatselijke machtsorganen	22	40	31	7
Gerechtshoven	22	39	23	16
Kleine en middelgrote Russische bedrijven	22	40	20	19
Vakbonden	15	25	27	33
Russische banken	15	47	28	11
Politieke partijen	12	40	33	14
Grote Russische bedrijven en zakenlieden	11	38	31	20

Bron: [Levada Centrum](#), 13 oktober 2016

* Het onderzoek vond plaats tussen 23 en 26 september op basis van een representatieve steekproef onder 1.600 Russen van 18 jaar en ouder uit 137 woonplaatsen verspreid over stedelijk en landelijk Rusland. De respondenten werden thuis ondervraagd door middel van een persoonlijk interview. Het is de bedoeling dat het onderzoek de mening van alle Russen weergeeft.

De annexatie van de Krim heeft een enorme boost gegeven aan het vertrouwen van de Russen in alle politieke instellingen. Maar dit effect is voorbij ten aanzien van de federale en regionale wetgevende en uitvoerende machten, behalve dus bij president Poetin.

Zoals voorheen vertrouwt de bevolking de politieke partijen en grote bedrijven het minst, hetgeen in de meeste landen ter wereld het geval is. Het lage vertrouwen in deze instituten is dus niet bijzonder, maar de afname ervan gaat in Rusland wel erg snel.

Het gaat in de vertrouwensvraag uit het onderzoek om Russische instituten, niet om de persoonlijke invulling ervan. Het (volledige) vertrouwen in het instituut President is bijvoorbeeld iets afgenomen, maar het deel van de respondenten dat Poetins beleid goedkeurt is hoger en niet verminderd. Na de annexatie van de Krim is dit altijd minimaal 80 procent geweest. Volgens het Levada Centrum was zijn goedkeuringspercentage 82 procent in [september 2016](#).

De persoon die het presidentschap bekleedt en het instituut van President staan natuurlijk niet los van elkaar en zijn in de praktijk nauw met elkaar verbonden. In 1999 waardeerde slechts een paar procent van de bevolking het instituut van president, omdat de president toen Boris Jeltsin heette.

De aandeel respondenten dat de koers van de Russische regering goedkeurt is hoger dan het aandeel respondenten dat de regering volledig vertrouwt: 43 om 26 procent. Het verschil met de opinie over de president is dat beide cijfers veel lager zijn en ook duidelijk omlaag gegaan zijn.

Van de respondenten keurde 43 procent in september 2016 de koers van de regering goed en 55 procent keurde die af. Dit was aanmerkelijk slechter dan in de periode januari - juli, toen de helft van de respondenten er zo over dacht. Vergeleken met 2015 was het verschil nog groter: na de annexatie van de Krim in maart 2014 waren de percentages tevreden en ontevreden ongeveer 60-25 procent. In de jaren vóór de annexatie van de Krim ontlieden die percentages elkaar niet veel: beiden ongeveer 40 procent. In augustus en september zijn de cijfers aanmerkelijk verslechterd: [in mei](#) leek er nog niet veel aan de hand te zijn.

Tabel 2, 3 en 4 laten zien dat het volledige vertrouwen in de regering in september 2016 veel lager was dan in 2014 en 2015, toen bijna de helft van de respondenten de regering volledig vertrouwde. In september 2016 had 26 procent van de respondenten geen enkel vertrouwen in de regering en hetzelfde percentage van 26 procent vertrouwde de regering volledig.

De drie tabellen laten zien in hoeverre het vertrouwen in alle instituten is veranderd in de periode 2012 - 2016.

Tabel 2 Verandering van het volledige vertrouwen van de Russen in de periode 2012-2016

% respondenten dat volledig vertrouwen heeft in:	2012	2013	2014	2015	2016
President	51	55	79	80	74
Leger	39	43	53	64	60
Staatsveiligheidsdiensten	33	36	46	50	46
Kerken, religieuze organisaties	50	48	54	53	43
Pers, radio, televisie	26	24	36	34	27
Regering	29	30	46	45	26
Federatieraad (Hogerhuis)	21	24	39	40	24
Openbaar Ministerie	23	26	32	37	24
Politie	20	18	21	29	24
Regionale machtsorganen	23	32	35	38	23
Doema	20	25	37	40	22
Plaatselijke machtsorganen	19	27	27	32	22
Gerechtshoven	23	21	26	29	22
Kleine en middelgrote Russische bedrijven	24	-	-	-	22
Vakbonden	19	18	28	24	15
Russische banken	27	-	-	-	15
Politieke partijen	13	12	18	20	12
Grote Russische bedrijven en zakenlieden	16	-	-	-	11

Bron: [Levada Centrum](#), 13-oktober 2016

Tabel 3 Verandering van het gedeeltelijke vertrouwen van de Russen, 2012-2016

% respondenten dat gedeeltelijk vertrouwen heeft in:	2012	2013	2014	2015	2016
President	32	30	13	11	16
Leger	38	34	30	21	21
Staatsveiligheidsdiensten	38	32	32	25	27
Kerken, religieuze organisaties	29	25	20	22	26
Pers, radio, televisie	50	50	40	41	46
Regering	41	39	35	32	44
Federatieraad (Hogerhuis)	41	39	35	33	38
Openbaar Ministerie	42	41	40	33	38
Politie	44	46	49	43	44
Regionale machtsorganen	44	40	41	35	43
Doema	48	44	42	36	46
Plaatselijke machtsorganen	45	42	43	37	40
Gerechtshoven	42	44	45	37	39
Kleine en middelgrote Russische bedrijven	44	-	-	-	40
Vakbonden	33	34	27	27	25
Russische banken	43	-	-	-	47
Politieke partijen	48	46	49	39	40
Grote Russische bedrijven en zakenlieden	44	-	-	-	38

Bron: [Levada Centrum](#), 13-oktober 2016

Tabel 4 Verandering van percentage Russen dat geen enkel vertrouwen heeft, 2012-2016

% respondenten dat geen enkel vertrouwen heeft in:	2012	2013	2014	2015	2016
President	13	12	4	7	6
Leger	15	13	9	8	9

% respondenten dat geen enkel vertrouwen heeft in:	2012	2013	2014	2015	2016
Staatsveiligheidsdiensten	14	14	9	11	11
Kerken, religieuze organisaties	10	10	7	9	12
Pers, radio, televisie	16	19	14	15	17
Regering	22	25	10	17	26
Federatieraad (Hogerhuis)	21	22	10	14	21
Openbaar Ministerie	21	18	15	14	19
Politie	29	27	22	19	21
Regionale machtsorganen	24	21	15	20	25
Doema	24	26	14	17	25
Plaatselijke machtsorganen	27	26	20	24	31
Gerechtshoven	23	22	17	20	23
Kleine en middelgrote Russische bedrijven	18	-	-	-	20
Vakbonden	26	26	20	22	27
Russische banken	19	-	-	-	28
Politieke partijen	28	33	23	27	33
Grote Russische bedrijven en zakenlieden	24	-	-	-	31

Bron: [Levada Centrum](#), 13-oktober 2016

De positie van president Poetin is dus vrij onaantastbaar. Het vertrouwen in alle overige instituten is verminderd of gekelderd. De tabellen geven aan dat de stabiliteit van Rusland gegarandeerd lijkt zolang Poetin de president is. Als hij van het toneel verdwijnt, zeker als dit op korte termijn gebeurt, kan dit grote gevolgen voor Rusland en dus de wereld hebben. Deze kunnen heel goed nadelig zijn.

President Vladimir Poetin kan door vier gebeurtenissen verdwijnen als leider van Rusland: hij kan overlijden (of anderszins arbeidsongeschikt raken), hij kan afgezet worden door een persoon of een groep uit zijn entourage, zijn positie verliezen door een revolutie van onderaf of vrijwillig zijn positie opgeven. De kans dat een van deze gebeurtenissen plaatsvindt is klein, en daarmee ook de kans dat het Westen de komende jaren te maken krijgt met een andere leider dan Poetin.

Waarom is de kans klein dat Poetin het veld moet ruimen? De mogelijkheid dat Poetin komt te overlijden door ziekte, een aanslag of een ongeluk, bestaat altijd, maar Poetins nog weinig gevorderde leeftijd (1952), sobere levensstijl (hij rookt niet, drinkt nauwelijks, heeft geen overgewicht), goede gezondheidssituatie (voor zover bekend) en zware beveiliging doen niet vermoeden dat overlijden voor de hand ligt.

Nog onwaarschijnlijker is een revolutie vanuit de bevolking. Poetin scoort al jaren hoog op de goedkeuringslijstjes van verschillende opiniebureaus. De economische malaise sinds 2013 heeft dit niet veranderd, maar desondanks opgestuwd naar tussen de 80 en 88 procent. Er lijkt nu weinig aanleiding om aan te nemen dat dit de komende jaren radicaal gaat veranderen.

Overigens maakt het Kremlin zelf zich meer zorgen over een kleuren- of Maidan-achtige revolutie dan de huidige stemming onder de bevolking doet vermoeden, omdat Ruslands leiders vrezen dat goedkeuringspercentages snel kunnen dalen en grote steden, waar mogelijke opstanden plaatsvinden, minder pro Poetin zijn. Bo-

vendien denkt het Kremlin dat protesten gestimuleerd worden door Amerikaans gestook.

Een coup vanuit Poetins entourage is minder onvoorstelbaar, maar kan eigenlijk alleen als Poetin zijn leven verliest door een gearrangeerd ongeluk of een aanslag. Anders moeten de nieuwe leiders de toorn van de bevolking weerstaan en kan de roep om Poetins terugkeer te groot zijn. Het helpt als de nieuwe leider ook populariteit geniet. Alleen defensie-minister Sergej Sjojgoe is enigszins vergelijkbaar populair als Poetin, al is het maar omdat hij heel lang in de top fungeert. Van 1991 tot en met mei 2012 was Sjojgoe Minister van Noodsituaties. Na een uitstapje van een half jaar als gouverneur van de provincie Moskou, werd hij in november 2012 benoemd tot Minister van Defensie.

Men neemt aan dat Poetin zich wederom verkiesbaar zal stellen als president bij de verkiezingen van 2018, hoewel hij dit nog niet heeft bevestigd. Meedoen staat gelijk aan winnen, dus vanaf 2018 krijgt de wereld nog zes jaar met president Poetin te maken. Of mogelijk iets eerder, als de presidentsverkiezingen vervroegd worden naar 2017.

[Terug naar 'Achtergrond'](#)